

Ερευνα των με-
γάλων καλλιτε-
χνικών ζητημά-
των.
Μελέται αισθητι-
και, ιστορικά,
σκηνοθετικά,
σκηνογραφικά,
μουσικά, φιλολο-
γικά, κοινωνικά.
Δημοσιεύσεις τῶν
ἀριστουργημάτων
τοῦ παγκοσμίου
θεάτρου
Κίνησις διάσυν.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗ - ΜΟΥΣΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ ΗΘΟΠΟΙΩΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ
—
Ἑσπεριακοῦ Δρ. 50
Ἑσπεριακοῦ Φρ. 50
Ἀμερικῆς Δολ. 3
Αἰγύπτου Γ. Δ. 30
—
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ
Δραχ. 2
—
Γραφεῖα
ΟΔΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩ-
ΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕ-
ΣΜΟΥ 14 (Δεξα-
μενί).

ΕΤΟΣ Β'.—ΑΡΙΘ. 34.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΝΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1926

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΜΑΣ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΙΝΕ ΠΛΕΟΝ ΚΑΙΡΟΣ

Ἄς κάνουμε πάλι τὸ σταυρὸ μας καὶ ἂς ἀπασχολήσωμε γι' ἀπειρο-
στή φορά τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα
μὲ τὸν προαιώνιο πόθο μας, μὲ τὴν
ἐλπίζομένη αὐτὴ πανάκεια τῆς κατα-
τρεγμένης σκηνῆς μας, τὴν ποῦ ἡ
χώρα, κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν, μὴ
κε σὲ περίοδον ὁμαλότητος, καὶ μπο-
ρεῖ καὶ πρέπει τὸ Κράτος ν' ἀπο-
φασίσῃ νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ποῦ ἐδῶ καὶ
πολὺν καιρὸν ἐπρεπε νὰ εἴχε πραγ-
ματοποιήσῃ.

Ἦνεν ἀλήθεια πῶς στὴν ἀνυπαρξία
Ἑθνικοῦ Θεάτρου ἐκίπτε συνάδελ-
φοι μὲ τὴν Ἱταλία. Ἐκεῖ ὅμως ἐκί-
πτε τῶν ὁλῶς διόλου διαφορετικῶν
συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας ζοῦν οἱ ἡ-
θοποιοὶ καὶ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ
τῶν θεάσεων, τὴν τελευταίαν συνε-
νῶθησαν οἱ δύο καλλιτέριοι γιὰ τὴν
ώρα θεατρικῶν συγγραφεῶν Πιραν-
τέλλο καὶ Τζιουρνάνο, πῆγαν στὸν
Πρωθυπουργόν, τοῦ εἶπαν ὅ,τι ἔπρε-
πε, καὶ ἡ Κυβέρνησις ἀμέσως ἀπο-
φάσισε νὰ ἰδρῇσιν τρία Ἑθνικά Θε-
άτρα στὴ Ρώμην, στὸ Μιλάνο καὶ
στὸ Τουρίνο. Τὸ ὅτι Ἑθνικά Θεά-
τρα ἔχουν ἐδῶ καὶ χρόνια Σερβία,
Ρουμανία, Βουλγαρία καὶ τώρα τε-
λευταῖα καὶ ἡ Τουρκία, αὐτὸ εἶνε
πασίγνωστο.

Ἀπομείναμε λοιπὸν μονάκριβοι
στὸ μονοπώλιον τῆς ἀνυπαρξίας Ἑ-
θνικοῦ Θεάτρου, τ' ἀγαθὰ τοῦ ὑποί-
κου γιὰ τὴ σκηνή μας θὰ εἶνε ἀνεκτί-
μητα, πραγματικὴ σωτηρία, ὀρθο-
πύδης τῆς Τέχνης ποῦ μὲ παραλυ-
μένη τὴ σπονδυλικὴν στήλην, ἐπιμένει
ἀκόμα νὰ ζῇ, ἔτσι γιὰ νὰ λέμε πῶς
ἔχομε κι' ἐμεῖς θέατρο.

Κανεὶς δὲν εἶνε τῆς γνώμης πῶς
εὐκόλῃ γίνεται ἓνα Ἑθνικὸν Θεά-
τρο. Ὁ ἀπαντηθὼν πολλὰς δυσκο-
λίες σὺς διάφορες λεπτομέρειες, ὅ-
λα ὅμως μπόρουν νὰ παραμερισθῶν
ὅταν ὑπάρχῃ ριζωμένη θεατικὴ ἢ ἀ-
πόφασις νὰ γίνη.

Ἐπειτα κανένα ἔδρυμα δὲν ἔταν
στὴν ἀρχὴ τέλει. Μὲ τὸν καιρὸν θὰ
φαίνονται ἡ ἐλλείψεις καὶ θὰ διορ-
θώνωνται, ἐνῶ τὸ ἔργο οὐ προχω-
ρῇ καὶ θὰ γιγαντώνεται.

Πρὸ παντὸς ἂς μὴν ἀκουσθῶν
πολλὰς γνώμης γιὰ τὸν δὲν θὰ
ἐξημερώσῃ ποτέ.

Τὸ ξέρομε δὲ πῶς ἔχομε πολλοὺς
σοφοὺς ἀναμορφωτάς, καθὼς ξέρο-
με καλὰ ὅτι καθένας ἀπ' αὐτοὺς νο-
μίζει πῶς αὐτὸς καὶ μόνος θὰ φέρῃ
εἰς πέρας τὸ τιτάνειο ἔργο.

Αὐτὴ ἡ ἐγκληματικὴ ἀντίληψις ἐ-
δολοφύνησε πολλὰς φορές κάθε προσ-
πάθεια ποῦ ἔγινε γιὰ μιὰ καλὴ ἀρ-
χή, καὶ μαράζωσε γρήγορα ποτι-
σμένη ἀπὸ τὸ χειρότερον δηλητήριον,
τῆς πλὴν ἀχαλίνωτης ἐγωπαθείας.

Καιρὸς τώρα νὰ χρησιμεύσουν τὰ
παθήματα. Ἀπὸ τίς ἀπόπειρας ποῦ
ἔγιναν ὡς τὰ τώρα ἀπόμεινε κάποια
πεῖρα.

Ἦνεν κι' αὐτὸ ἓνα γερὸ κεφάλαιον
καὶ καλὸς ὁδηγὸς στὰ πρώτα θήμα-
τα ἐκεῖνων, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ λά-
χῃ ὁ θεατὸν ἀλλὰ καὶ τιμητικὸς κλη-
ρὸς νὰ θέσουν τὰ θεμέλια τῆς Ἑθ-
νικῆς Σκηνῆς.

Π. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

Ο ΠΥΡΓΟΣ-ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΑΓΔΕΜΒΟΥΡΓΟΥ
(Ἰδε περιγραφὴν εἰς τὸ τέλος τῆς Παγκοσμίου κινήσεως)

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΕΙΣ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ ΜΙΜΟΙ ΚΑΙ ΜΙΜΑΔΕΣ Τ' ΑΝΑΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.-ΗΘΟΠΟΙΟΙ ΑΓΙΟΙ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ 33ο φύλλον)

Δυστυχῶς, τὸ ἔργον τῆς Εὐδοκίας ἀπολέσθη, ἐκ
δὲ τῶν περισυνεληθέντων ἀποσπασμάτων ἀδύνατον νὰ
σχηματισθῇ σαφὴς ἰδέα περὶ τῆς ἀξίας καὶ τοῦ σκο-
ποῦ τοῦ. Ἀπλῶς γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἐστειμένη ποι-
ήτρια παρέφρασεν εἰς ἡρωϊκὸς στίχους ὅλην σχε-
δὸν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην.

Ἐνῶ δὲ ἡ Εὐδοκία ἐκλέξατο τοὺς ἔρωτας τοῦ
ἁγιογράφου Ἀγλαΐδος καὶ τῆς ἁγίας Ἰουστίνης, καὶ
τοῦ Καρχηδονίου μάγιστρο ἀγίου Κυπριανοῦ μετέφρα-
ζε τὸ μαρτύριον αὐτῶν εἰς ἡρωϊκὸς στίχους, ὁ ἀρ-
χιεπίσκοπος Σελευκείας Βασιλείος ἐδράματουργεῖ
τὸν βίον τῆς Θεόκλης. Τὰ ποιήματα ταῦτα ἦσαν
προωρισμένα νὰ ψάλλωνται εἰς τὰς ἐκκλησίας ὑπὸ
χορῶν ὑποκρινόμενων τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα.

Εἰς τὴν Εὐδοκίαν ἀποδίδεται καὶ ἄλλο ποιητικὸν
ἔργον ἀποδεικνύον πλεονέκτητα ὅτι ἡ ἐκχριστιανι-
σθεῖσα κόρη τοῦ Λεοντίου δὲν ἐλησμόνησε τὸσον
εὐκόλως τὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις. Διὰ τοῦ νέου
αὐτοῦ ἔργου ἡ Εὐδοκία κύριον σκοπὸν προτίθεται
νὰ μεταγγίσῃ τὴν χριστιανικὴν πεζοποίησιν εἰς τὴν
ποιητικὴν χύτραν τοῦ Ὀμήρου. Τὸ νέον ἔπος ὠνομά-
σθη Ὁ μὴ ῥόκεντρα, διότι πραγματικῶς εἰς
τὸ Ὀμηρικὸν στέλεχος ἐγκεντρίζεται ἡ χριστι-
ανικὴ παραφάσις.

Ἡ Εὐδοκία, ἐνοούσα τὸ πολυμέτρον, ἴσως δὲ καὶ
ἐπικινδύνον τῆς ἐπιχειρήσεως, προσεπάθησεν ἐγκαί-
ρως νὰ μνηστῇ εἰς τὸ ἔργον τοὺς πρωτεύοντας τῶν

χριστιανῶν λόγων.

Πλὴν τοῦ Νόννου καὶ τοῦ Βασιλείου Σελευκεί-
ας ἀναφέρεται εἰδικώτερον τρίτος ποιητὴς ἀπολαύ-
ων τῆς ὑψηλῆς προστασίας τῆς βασιλείας, καὶ τι-
μηθεὶς διὰ τὸν μεγίστων ἀξιοματιῶν, αὗτος δὲ εἶνε
ὁ συμπολίτης τοῦ Νόννου Κύρος. Ἀγνωστὴν τί ἔ-
γραψεν ὁ Πανοπολίτης αὐτὸς ποιητὴς, τὸ βέβαιον
εἶνε ὅμως ὅτι μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς Εὐδοκίας
ὁ Κύρος, ἀποδιωχθεὶς τῆς ἀλλῆς, ἠσπασθὲν τὸ μονα-
χικὸν σχῆμα.

Ἡ προσπάθεια τῆς ἀθηναίας ἡγεμονίδος ὑπὲρ-
ξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ πρὸς ἐκχριστιανισμὸν τῆς ποι-
ήσεως, καὶ τοῦ θεάτρου, διότι ἐκτοτε ἀκριβῶς ἀν-
τιχρὸν εἰς τοὺς ναοὺς οἱ πρώτοι χριστιανικοὶ ὕμνοι
καὶ δημιουργεῖται τὸ χριστιανικὸν δράμα.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις τῆς Εὐδοκίας, τοῦ
Νόννου καὶ τοῦ Σελευκείας Βασιλείου ὑπέστη τὴν
αὐτὴν τύχην ποῦ ὑπέστησαν τὰ παλαιότερα καὶ
μεταγενέστερα ποιήματα, ὡς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου,
τοῦ Συνεσίου, τοῦ Πισίδου, τοῦ Φιλίππου καὶ ἄλλων,
οὐδέποτε κατορθώσαντα νὰ πολιτογραφηθῶν εἰς τὴν
ἐκκλησιαστικὴν λειτουργίαν.

Ὅλοι σχεδὸν οἱ σήμερον ψαλλόμενοι ἐκκλησια-
στικοὶ ὕμνοι ἐποικήθησαν ὑπὸ δημοτικῶν μελωδῶν, ἡ
τοῦλάχιστον ὑπὸ ἀνθρώπων μὴ γνωστῶν εἰς τὴν δυ-
ξαντινὴν φιλολογίαν.

Ἡ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας συστηματικὴ ἀποστο-
ρὰ πρὸς τὴν λογικὴν ποίησιν καὶ ἡ ἐνθερμος προτί-

μησις τῆς δημόδους μόσης στηρίζεται θεδαίως εἰς
σπουδαῖον ἱστορικὸν λόγον.

Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔλαι αἱ αἰ-
ρέσεις ἐπωφεληθεῖσαι τὴν πρὸς τὸ θέατρον κατα-
φορὰν τῶν Πατέρων, ἐξεμεταλλεύθησαν τὴν πρὸς
τὴν σκηνὴν συμπάθειαν τῶν ὁχλῶν, εἰσάγουσαι εἰς
τὰς ἐκκλησίας τὴν ὀρχήστραν.

Ἄλλ' ὁ κυριώτερος λόγος τῆς πρὸς τὴν λογικὴν
ποίησιν δυσπιστίας τῆς ἐκκλησίας συνδέεται στε-
νώτερον πρὸς τὸ θεατρικὸν ζήτημα.

Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐ-
χθρῶν διακρίνεται ἡ πολυκέφαλος τῶν Γνωστικῶν
αἵρεσις, ἡ ὁποία ὑπὸ φιλικῶν προσώπων εἰσχωρή-
σασα εἰς τὴν Χριστιανικὴν πολιτείαν, καὶ ἐγκαί-
ρως ἀνακαλυφθεῖσα καὶ ἀποτυχούσα, διηρέθη εἰς
πολυπλοῦς αἵρέσεις γνωστὰς ἐκ τῶν ὀνομάτων
τῶν ἱδρυτῶν αὐτῶν, ὡς ἡ τοῦ Βαλεντίνου καὶ Βαρ-
δισάνου, αἱ ὁποῖαι σχετίζονται πρὸς τὸ θέμα μας,
ἐνεκα τῆς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας θεατρικῆς καὶ μουσι-
κῆς ἐπιρροῆς τῶν.

Περὶ τὰ μέσα τῆς β' ἐκατονταετηρίδος ὁ Γνω-
στικὸς Βασίλειος, μεταρρυθμίσας τὸ ἀρχικὸν τῆς
αἵρέσεως πρόγραμμα ἐδημιούργησεν ἐπὶ τῇ βάσει
τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θε-
ολογίας νέαν Γνώσιν, τὴν ὁποίαν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ
Βαλεντίνος, διαρρυθμίσας ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον,
κατ' ὀρθῶς νὰ ἐπιβάλλῃ ἐν Συρίᾳ καὶ ν' ἀναδείξῃ
πανίσχυρον εἰς τὴν τότε ἐστίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ
πολιτισμοῦ τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Λεπτομερεῖς πληροφορία περὶ τῆς αἵρέσεως τῶν
Βαλεντινιανῶν δὲν ὑπάρχουν, διότι πάντα τὰ σχε-
τικὰ συγγράμματα, καθὼς καὶ τὰ τῶν ἄλλων Γνώ-
σεων, κατεστράφησαν. Φαίνεται ὅμως πιθανόν ὅτι
ἡ ὀρχήστρα εἶχε σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν τοῦ Βαλεντίνου, διότι οἱ Πατέρες, λησμονοῦν-
τες τὰς περὶ θεάτρον παλαιὰς προλήψεις, προσπα-
θοῦν νὰ καταβάλλουν τὸν ἐχθρὸν διὰ τῶν ἰδίων τοῦ
ἔπλων, τοῦ δράματος καὶ τῆς μουσικῆς.

Κατὰ ταῦτα ὁ μὲν ἅγιος Ἐφραίμ, ἀναγνωρίζων
τὴν ἐπὶ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Βαρδισάνου ἐπιρροὴν τοῦ
ἄσματος, δὲν διστάζει πρὸς ἐκκλησίαν τοῦ σκοποῦ
τοῦ νὰ γράψῃ ὕμνους κατὰ τὸ σύστημα τῶν Γνω-
στικῶν, καὶ μάλιστα νὰ τοὺς τονίσῃ μὲ τὸ αὐτὸ μέ-
τρον καὶ διὰ τῶν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἐφευρεθέντων
μουσικῶν σημείων, ὁ δὲ ἱερομάρτυς Μεθόδιος κα-
ταπολεμεῖ τοὺς Βαλεντινιανούς διὰ τοῦ δράματος.

Ὁ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ κατὰ τὸ ἔτος 300-310 κα-
ρατομηθεὶς ἐπίσκοπος Μεθόδιος Εὐδοκίος ἐνοήσας
τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τότε κοινωνίας, καὶ βλέπων
ὅτι οἱ ἀντίπαλοι ἐδραμοῦν διὰ τῆς ποιήσεως καὶ
τοῦ θεάτρου, ἐκρίνετο ὡφελίμων, λησμονῶν πρὸς καὶ
πρὸς τὰς παλαιὰς ἀντιθεατρικὰς παραδόσεις, νὰ τρα-
ματίσῃ τοὺς πολεμίους μὲ τὰ ἴδια ἐλῆ. Μόνον σκο-
πὸν ἐπιδιώκων νὰ ἐννοηθῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀντὶ ὅ-
λης γι' αἰσῆς καὶ μεταφυσικῶν θεωριῶν ἐπικρίτη-
σεν ἀπλοῦν ὕμνος, γράφων διαλόγους κατὰ τὸν Πλά-
τωνα καὶ παρενθέτων ἐντέχνως διάφορα ποιητικὰ
ἐπεισόδια ἀντιεπιγραμμένα, ὡς ὑποτίθεται ἀπὸ πα-
λαιότερους Ἑλληνας συγγραφεῖς. Εἶνε ζήτημα ἂν
τὰ δράματα τοῦ Μεθοδίου παρεστάθησαν εἰς δημό-
σιον θέατρον. Τὰ δρώοντα πρόσωπα ἀποστεινόνται ρη-
τῶς πρὸς τὸ ἀκροατήριον, ἡ δὲ διαλογικὴ πλοχὴ
εἶνε τῶσον σκηνικὴ, ὥστε ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι
ἦσαν προωρισμένα διὰ τὴν κατ' ἰδίαν μελέτην.

Ἄλλ' εἴτε εἰς δημοσίαν εἴτε εἰς ἰδιωτικὴν σκην-
ὴν παρεστάθησαν τὰ δράματα ταῦτα, τὸ βέβαιον
εἶνε ὅτι ὁ Μεθόδιος πρὸς νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ἀντι-
μιουργὸς τοῦ Χριστιανικοῦ θεάτρου.

(Ἐπεται συνέχεια)

ΤΟ ΚΑΛΜΙΤΕΡΟ ΔΩΡΟ ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΟΡΤΑΣ

Ἦνεν νὰ χαρίσεται τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φί-
λους σας

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς Θεά-
τρου καὶ ἡμετέρου Διευθυντοῦ

Χ. ΠΑΝΟΥ Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΥ

Ὁδὸς Στρατιωτικῶν Συνδέσμου 14, Δεξαμενί.

Οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι σας θὰ σᾶς εὐγνωμο-
νοῦν διότι θὰ τοὺς δώσετε μιάν ὥραιαν εὐχαρίαν
νὰ μάθουν πῶς νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ διαβάξουν τεχνι-
κὰ καὶ νὰ εὐχαριστοῦν τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ τοὺς
συνομιλητάς ἢ ἀκροατάς τῶν.

ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΥΠΟΔΟΧΙΟΝΤΑΙ

Τιμὴ δρ. 15. Μετὰ τῶν ταχυδρομικῶν 17.

